

## Materiały faktograficzne

### Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu lipnowskiego

Marcin Gorączko  
gorgon@pbs.edu.pl

Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska, Politechnika Bydgoska im. J. i J.Śniadeckich

**Abstrakt:** Powiat lipnowski jest kolejnym mikroregionem z obszaru województwa kujawsko-pomorskiego, dla którego przeprowadzono kompleksową analizę potencjału turystyczno-kulturowego. Została ona oparta na metodzie opracowanej w tym celu i opublikowanej pierwotnie w monografii A. Mikos v. Rohrscheidt "Turystyka Kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy", Gniezno, 2008. Uwzględnia ona potencjalne cele turystyki kulturowej w powiecie, pozostałą ofertę czasu wolnego oraz inne czynniki, wpływające na turystykę kulturową, infrastrukturę turystyczną oraz komunikacyjną, noclegową i gastronomiczną. Waloryzację przeprowadzono metodą bonitacji punktowej z odpowiednio dobranymi kryteriami oceny, odpowiadającemu skali popularności danej grupy atrakcji i typu wypraw kulturowych.

#### I. Dane dotyczące przebiegu badania

**Obszar badania:** powiat lipnowski

**Lokalizacja:** województwo kujawsko-pomorskie

**Zasięg:** mikroregion

**Metodologia:** metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2016, Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy (Wyd.3) Wyd. KulTour.pl, Poznań.

**Kwerenda źródłowa literatury i materiałów:** październik 2021

**Zapytania waloryzacyjne w obiektach i wizje lokalne:** październik - listopad 2021

**Badania terenowe:** październik - listopad 2021

**Przeprowadzający badanie terenowe:** Marcin Gorączko

**Data wypełnienia formularza:** grudzień 2021

#### II. Formularz waloryzacyjny

**Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej**

**I.A: Zabytki:**

**I.A. a) Obiekty sakralne:**

Historyczna katedra<sup>2</sup> (12 punktów),

*brak*

Historyczna bazylika<sup>3</sup> (za pierwsze dwie, punkty tylko wówczas, jeśli nie są katedrami) (6),

*brak*

Historyczny zespół sakralny<sup>4</sup> dużej wielkości Z (pierwsze dwa) (6)

*Wymyślin (obecnie Skępe) - zespół klasztorny bernardynów z I. poł. XVI w. (w późniejszych latach rozbudowywany) wraz z kościołem pw. Zwiastowania NMP, kaplicą św. Barbary, dziedzińcem, parkiem, budynkiem dawnej karczmy klasztornej* (6)

Mniejszy lub częściowo zachowany historyczny zespół sakralny (pierwsze dwa) (3)

*Trutowo (gm. Kikół) - zespół klasztorny karmelitów z I. poł. XVIII w. wraz kościołem św. Anny* (3)

Historyczna znacząca świątynia innych religii ZD<sup>5</sup> (za pierwsze dwie) (6)

*brak*

Sanktuarium historyczne<sup>6</sup> o znaczeniu międzynarodowym<sup>7</sup> (10)

*brak*

Sanktuarium historyczne o znaczeniu krajowym lub regionalnym (diecezjalnym)<sup>8</sup> (jedno pierwsze) (6)

*Sanktuarium Matki Bożej Skępskiej w Skępem* (6)

Sanktuarium o znaczeniu ponadregionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (7)

*brak*

Inne sanktuarium tej rangi lub sanktuarium o znaczeniu regionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (3)

*Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Konotopiu, gm. Kikół* (3)

Inna historyczna stale dostępna świątynia innych wyznań i religii (4)

*Kościół św. Trójcy w Lipnie, protestancki* (4)

Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)

*brak*

Aktualna siedziba biskupia<sup>9</sup> (6)

*brak*

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (pierwsze trzy) (4)  
*Drewniany kościół św. Michała Archaniola z 1793 r. w Czarnem (gm. Wielgie) (4)*  
*Kościół Wniebowzięcia NMP w Lipnie z XIV w. (później przebudowywany) (4)*  
*Drewniany kościół św. Mateusza z II. poł. XVIII w. Ostrowitem (gm. Lipno) (4)*  
*Kościół św. Jadwigi Śląskiej II. poł. XVI w. (później przebudowywany) w*  
*Karnkowie (gm. Lipno) (-).*

### **I.A. b) Zamki i pałace:**

Monumentalny zamek lub pałac historyczny<sup>10</sup>, miejsce ważnych wydarzeń<sup>11</sup> ZD (za pierwsze trzy) (12)

*brak*

Monumentalny zamek lub pałac historyczny, ZD (za pierwsze trzy) (10)

*brak*

Zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy) (5)

*brak*

Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)

*brak*

Zamek lub pałac stylizowany<sup>12</sup> D (za pierwsze dwa\*) (2)

*brak*

Dwór lub inna rezydencja, miejsce ważnych wydarzeń ZD (za pierwsze trzy\*\*) (6)

*brak*

Ruina historycznego zamku/grodu/pałacu D (za pierwsze trzy\*\*\*) (2)

*Pozostałości wczesnośredniowiecznego grodziska w Głodowie (gm. Lipno) (2)*

*Sumin (gm. Kikół), Kopiec będący pozostałością późnogotyckiej wieży rycerskiej (2)*

Ruina historycznego zamku, pałacu, grodu niedostępna (za pierwsze trzy\*\*\*\*) (1)

*Ruiny zamku krzyżackiego z przełomu XIV/XV w. w Bobrownikach (1)*

*Ruiny pałacu w Wielgiem (1)*

### **I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:**

Średniowieczny cenny zespół urbanistyczny<sup>13</sup> z rynkiem i ulicami, zachowany w znacznej części (za pierwsze trzy) (12)

*brak*

Inny cenny zespół urbanistyczny na przynajmniej krajową skalę (10)

*brak*

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) (3)

*brak*

Budynek o znacznych walorach architektonicznych<sup>14</sup>, miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze trzy) (6)

*brak*

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń<sup>15</sup> Z (pierwsze dwa\*) (3)

*brak*

Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze trzy\*\*) (4)

*Dwór w Jastrzębiu, gm. Lipno (4)*

Budynek – miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze dwa\*\*\*) (4)

*brak*

Budynek o znacznych walorach architektonicznych Z (pierwsze trzy\*\*\*\*) (3)

*Pałac Ignacego Antoniego Zboińskiego w Kikole (3)*

*Pałac w Lubinie, gm. Kikół (3)*

*Dwór w Głodowie, gm. Lipno (3)*

Budynek, miejsce ważnych wydarzeń Z (pierwsze dwa\*\*\*\*\*)(1)

*brak*

Historyczne fortyfikacje miejskie zachowane w znacznej części ZD (4)

*brak*

Znaczne fragmenty historycznych fortyfikacji miejskich (2)

*brak*

Ruiny fortyfikacji miejskich (1)

*brak*

Zachowane w znacznej części zespoły zabytkowe związane z dziejami innych niż polska grup etnicznych (za pierwsze dwa zespoły) (7)

*brak*

Pojedyncze zabytki związane z dziejami innych grup etnicznych ZD (za pierwsze dwa\*) (4)

*brak*

Częściowo zniszczone lub niedostępne obiekty związane z innymi grupami etnicznymi (pierwsze dwa) (1)

*Cmentarz żydowski w Skępem (1)*

*Cmentarz ewangelicki w Brzeźnie, gm. Lipno (1)*

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu międzynarodowym ZD (pierwszy)  
(10)

*brak*

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu krajowym ZD (pierwsze dwa\*) (7)

*brak*

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech\*\*\*) (3)

*Zbiornik Włocławski (3)*

Historyczna funkcjonująca stale<sup>16</sup> linia kolejowa lub żegluga (tylko za przystanek początkowy lub końcowy danej linii) (6)

*brak*

Historyczna funkcjonująca sezonowo lub nieregularnie linia kolejowa lub żegluga (lub przystanki pośrednie linii stałej) (za pierwszy przystanek\* 4)

*Linia kolejowa nr 27 Nasielsk – Toruń Wschodni ze stacjami w Lipnie i Skepem*

*(okres międzywojenny, obecnie nieczynna) (-)*

#### **I.A. d) Obiekty militarne:**

Zespół forteczny o bardzo dużym znaczeniu militarnym, zachowany w znacznej części ZD (10)

*brak*

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu lub zachowany w mniejszej części\* ZD (4)

*brak*

Zespół forteczny o mniejszym znaczeniu, dostępny sezonowo lub w mniejszej części\*\* (2)

*brak*

Pojedyncze zachowane obiekty forteczne ZD (za pierwsze dwa\*\*\*) (2)

*brak*

Pojedyncze obiekty forteczne częściowo dostępne, ruiny fortec (pierwsze dwie\*\*\*\*) (1)

*brak*

Zachowana w dużej części, dostępna linia umocnień, ważna strategicznie (pierwsze dwie) (4)

*brak*

Zachowana w niewielkiej części, dostępna linia umocnień\* (2)

*brak*

Pojedyncze dostępne fragmenty umocnień (pierwsze dwa)\*\* (1)

*brak*

**Dodatkowe punkty za obiekty dziedzictwa kulturowego:**

Obiekt Dziedzictwa Kulturowego o znaczeniu międzynarodowym ZD: UNESCO (dodatkowo 30),

*brak*

Obiekt będący na polskiej liście Pomników Historii ZD (dodatkowo, jeśli nie znajduje się on na liście UNESCO) (15)

*brak*

Przy braku ogólnej dostępności obiektów z tej grupy punkty są odejmowane, pozostawia się tylko 1/3 punktów przyznanych za dany obiekt, jeśli inaczej nie wskazano.

*nie dotyczy*

**Dodatkowe punkty za wszystkie miejsca lub obiekty wpisanych powyżej klas:**

Za stałych przewodników miejskich oprowadzających po obiektach lub przewodników obiektowych w j. polskim (za pierwsze pięć) (po 2 pkt)

*brak*

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników (w pierwszych pięciu obiektach) (1 pkt)

*brak*

Za możliwość zamówienia przewodnika obiektowego\*\* (pierwsze pięć) (1 pkt)

*brak*

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników (w pierwszych pięciu) (po 1 pkt)

*brak*

Przewodniki elektroniczne po miejscu lub obiekcie (za pierwsze trzy) (1),

*brak*

Mikroeventy<sup>17</sup> oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego miejsca lub obiektu (pierwsze 2) (po 2 pkt)

*brak*

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania miejsca lub obiektu (za pierwsze 2) (po 1 pkt)

*brak*

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (przynajmniej dwie wersje obcojęzyczne, w pierwszych trzech obiektach) (dodatkowo po 1 pkt)

*brak*

Własny materiał informacyjny w obiekcie, jak publikacje monograficzne, albumy (za pierwsze trzy obiekty) (1 pkt),

*Sanktuarium Matki Bożej Skępskiej w Skępem (1)*

Własny materiał informacyjny w obiekcie w językach obcych (przynajmniej dwóch) w pierwszych trzech obiektach (1 pkt)

*brak*

Za bardzo dobry (2) lub dobry (1) stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (element uznaniowy) można doliczyć w sumie od 1 do 2 punktów dla całego regionu).

*brak*

## **I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:**

### **I.B. a) Budowle historyczne i monumenty:**

Monumenty (pomniki) o znaczeniu międzynarodowym<sup>18</sup> (każdy) (8)

*brak*

Monumenty (pomniki) o znaczeniu krajowym<sup>19</sup> (do trzech\*) (6)

*brak*

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym<sup>20</sup> (do trzech\*\*) (2)

*brak*

Pomniki lub obiekty małej architektury<sup>21</sup> o znaczeniu lokalnym (do trzech\*\*\*) (1)

*Pomnik św. Antoniego Padewskiego w Lipnie (1)*

*Skępski koziołek w Skępem (1)*

*Pomnik Bohaterów Poległych w Wojnie Bolszewickiej 1920, Lipno (1)*

*Pomnik Wdzięczności 1939-1945 w Lipnie (-)*

Miejsca historyczne<sup>22</sup> o znaczeniu międzynarodowym (do trzech) (8)

*brak*

Miejsca historyczne o znaczeniu krajowym (do trzech) (4)

*brak*

Miejsca historyczne o znaczeniu regionalnym, (do trzech\*\*) (2)

*"Góra Zamkowa" w Dobrzyniu nad Wisłą, pozostałości grodziska średniowiecznego, siedziby Braci dobrzyńskich (2)*

Miejsca związane z akcją utworów literackich o międzynarodowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (3)

*brak*

Miejsca związane z akcją utworów literackich o krajowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (2)

*brak*

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu<sup>24</sup> (do trzech) ZD (2)

*Popowo, Chalin, Lipno - miejscowości związane z biografią Lecha Wałęsy (ur. 1943), opozycjonisty, polityka, Laureata Pokojowej Nagrody Nobla (2)*

Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu niedostępne lub częściowo zachowane (za pierwsze dwa\*) (1)

*Lipno - miejsce urodzenia Leszka Balcerowicza (ur. 1947), polityka, ekonomisty, nauczyciela akademickiego (1)*

*Lipno - miejsce urodzenia Wincentego Rapackiego (1840 - 1924), aktora i reżysera teatralnego (1)*

Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa) (1)

*Wymyślin-Skępe, związane z biografią Mirosława Krajewskiego (1946-), historyka, polityka, nauczyciela akademickiego (1)*

*Głodowo, Lipno, związane z biografią Ryszarda Specjalskiego (1945-1921), regionalisty (1)*

Miejsca związane z biografią osób innej narodowości, ważnych w skali krajowej dla tych narodowości (za pierwsze dwa) (2)

*Lipno - miejsce urodzenia Ya'akova Meridora (1913-1995), izraelskiego polityka, wojskowego, przedsiębiorcy (2)*

### **I.B. b) Cmentarze historyczne**

Nekropolia zbiorowa władców Polski (8),

*brak*

Nekropolia zbiorowa innych znanych w skali kraju osobistości (do trzech) (5)

*brak*



Nekropolia zbiorowa znanych osobistości w skali regionu (do trzech) (2)

*Cmentarz parafialny w Lipnie (2)*

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali międzynarodowej (6)

*brak*

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali kraju (do trzech) (2)

*brak*

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali regionu (do trzech) (1)

*brak*

Inny cmentarz zabytkowy z ciekawymi obiektami sztuki sepulkralnej\*\*\* (do dwóch)

ZD (1)

*Cmentarz parafialny w Dobrzyń nad Wisłą (1)*

*Cmentarz parafialny w Bobrownikach (1)*

Za każdy cmentarz zabytkowy lub inną nekropolię o znacznie ograniczonej

dostępności<sup>25</sup> – odejmuje się połowę przyznanych punktów

*nie dotyczy*

### **I.B. c) Budowle współczesne<sup>26</sup>**

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej <sup>27</sup> D (do dwóch) –

(5)

*brak*

Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej (nie dostępne) (do dwóch\*) (2)

*brak*

Budowle współczesne o wysokiej wartości architektonicznej<sup>28</sup> (do trzech\*\*) (1)

*brak*

### **I.C) Pojedyncze dzieła sztuki:**

Pojedyncze<sup>29</sup> obiekty sztuki historycznej o znaczeniu międzynarodowym<sup>30</sup> (10)

*brak*

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu krajowym (do trzech) (5)

*brak*

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech\*) (3)

*Późnogotycka figura Matki Bożej Skepskiej w skepskim sanktuarium (-)*

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu międzynarodowym (9)  
*brak*

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu krajowym (do trzech\*)  
(5)  
*brak*

Obiekty, instalacje lub zespoły sztuki współczesnej o znaczeniu regionalnym (do trzech\*\*) (2)  
*brak*

#### **I.D. Muzea i wystawy** (w tym skanseny, galerie, muzea techniki)

Muzea o znaczeniu międzynarodowym<sup>31</sup> (10)  
*brak*

Muzea o znaczeniu krajowym<sup>32</sup> (do trzech) (8)  
*brak*

Muzea o znaczeniu regionalnym<sup>33</sup> (do trzech) (5)  
*brak*

Muzea o znaczeniu lokalnym (do trzech\*\*\*) (2)  
*brak*

Muzea typu skansenowskiego duże<sup>34</sup> o przynajmniej regionalnym zasięgu (10)  
*brak*

Inne muzea typu skansenowskiego (za pierwsze dwa) (6)  
*brak*

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu krajowym (w sumie za pierwsze trzy) (4)  
*brak*

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu regionalnym\* (w sumie za pierwsze trzy) (2)  
*brak*

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na dużą skalę (ponad 10 placówek) (4)  
*brak*

Organizacja Nocy Muzeów w regionie na mniejszą skalę\* (3-9 placówek) (2)  
*brak*

Lokalne izby pamięci, ogólnodostępne prywatne kolekcje pamiątek (do trzech\*\*\*\*) (1)  
*Izba Pamięci Poli Negri w Lipnie (1)*

Samodzielne prezentacje multimedialne (pierwsze dwie) (4)

*Astrobaza w Dobrzyniu nad Wisłą, obserwatorium astronomiczne (4)*

Przy wszystkich uwzględnionych powyżej muzeach i ekspozycjach **dotatkowe** punkty za:

Ekspozycje i prezentacje multimedialne (do dwóch) (2)

*brak*

Wersje obcojęzyczne ekspozycji i prezentacji multimedialnych (do dwóch) (za każdą 1)

*brak*

Ekspozycje i prezentacje<sup>35</sup> albo samodzielne placówki muzealne związane tematycznie z innymi grupami narodowymi lub etnicznymi, dziejami innych państw lub narodów (za pierwsze dwie z objaśnieniami w innym języku) (3)

*brak*

Przewodniki elektroniczne (1)

*brak*

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (do 2 języków za każdy:) (1)

*brak*

Przewodnicy obiektowi stali (2)

*brak*

Przewodnicy obcojęzyczni obiektowi stali za każdy język do trzech (1)

*brak*

Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie\*\* (1)

*brak*

Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie w przynajmniej 2 językach obcych (w braku stałych), za każdy język do trzech (1)

*brak*

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego muzeum (pierwsze 2) (po 2 pkt)

*brak*

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania muzeum (za pierwsze 2) (po 1 pkt)

*brak*

Własny materiał informacyjny<sup>36</sup>, wydany nie dawniej niż przed 5 laty (1)

*Izba Pamięci Poli Negri w Lipnie (1)*

Wersje obcojęzyczne własnego materiału informacyjnego (min. dwie wersje) (1)

*brak*

Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)

*Izba Pamięci Poli Negri w Lipnie (1)*

Przy muzeach o znaczeniu **krajowym** dodatkowe punkty za:

Opis zbiorów w językach obcych (1)

*nie dotyczy*

Pojedyncze eksponaty (kolekcje) o znaczeniu międzynarodowym<sup>37</sup> (do dwóch) (2)

*nie dotyczy*

Przy muzeach **regionalnych i lokalnych** punkty dodatkowe za:

Stałe godziny otwarcia (1)

*Izba Pamięci Poli Negri w Lipnie (1)*

Pojedyncze eksponaty lub kolekcje o znaczeniu międzynarodowym (do dwóch w sumie) (2)

*brak*

Pojedyncze eksponaty o znaczeniu krajowym (najwyżej jeden) (1)

*brak*

Każdą wystawę tematyczną stałą powyżej czterech (do dwóch w sumie) (1)

*brak*

Własny materiał informacyjny, opracowania mniejsze (broszury, foldery) (1)

*Izba Pamięci Poli Negri w Lipnie (1)*

### **I.E. Eventy kulturowe:**

Regularne<sup>38</sup> eventy kultury wysokiej<sup>39</sup> o znaczeniu<sup>40</sup> międzynarodowym (7)

*brak*

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

*brak*

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

*brak*

Regularne eventy kultury masowej<sup>41</sup> o znaczeniu międzynarodowym (7)

*brak*

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu krajowym (do trzech) (6)

*brak*

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)

*Rockowe Pożegnanie Lata "Lipa" w Lipnie (sierpień, 13. edycja w 2021 roku) (4)*

*Zawody w Powożeniu Zaprzęgami Parokonnymi w Teodorowie gm. Wielgie*

*(sierpień, 11. edycja w 2021 roku, (4)*

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu międzynarodowym (7)

*brak*

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu krajowym (do dwóch)

(6)

*brak*

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu regionalnym (do

dwóch) (4)

*brak*

Rzadsze<sup>42</sup> eventy kultury wysokiej lub masowej o znaczeniu międzynarodowym

(jeden)(4)

*brak*

Regularne działanie na terenie regionu<sup>43</sup> grup inscenizacji historycznej (za pierwsze

dwie) (5)

*brak*

Dodatkowy punkt przyznaje się za każdy dzień trwania danego eventu kultury

masowej ponad 4 dni, (jednak nie więcej niż 3 punkty w sumie)

*brak*

### **I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe:**

Z ofertą turystyczną (do dwóch) (2)

*brak*

Z ofertą kulturową<sup>44</sup> (do dwóch): (2)

*brak*

Mikroeventy oferowane podczas każdego zwiedzania grupowego zakładu (pierwsze 2)

(po 2 pkt)

*brak*

Mikroeventy dostępne na zamówienie grupowe podczas zwiedzania zakładu (za pierwsze 2) (po 1 pkt)

*brak*

Dodatek za obsługę w językach obcych: (minimum dwa języki obce) (za każdą ofertę) (1)

*brak*

### **I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:**

ZOO, Akwaria, Parki Dzikich Zwierząt, inne duże obiekty zoologiczne (za każdy do trzech) (4)

*brak*

Park Narodowy z Muzeum Przyrodniczym na terenie regionu<sup>45</sup> (za każdy) (8)

*brak*

Park Krajobrazowy na terenie regionu (do trzech) (2)

*brak*

Rezerwat przyrody na terenie regionu (Poza Parkami Narodowymi i Krajobrazowymi) do trzech) (1)

*Rezerwat przyrody Przełom Mieni, krajobrazowy (1)*

*Rezerwat przyrody Torfowisko Mieleńskie, torfowiskowy (1)*

*Rezerwat przyrody Stary Zagaj, leśny (1)*

*Rezerwat przyrody Bór Wąkole im. prof. Klemensa Kępczyńskiego, leśny (-)*

Ogród Botaniczny, Palmiarnia, Arboretum (za pierwsze dwa obiekty) (4)

*brak*

Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (2)

*Park krajobrazowy w Suminie, gm. Kikół (2)*

*Park dworski w Jastrzębiu, gm. Lipno (2)*

Park miejski duży kultywowany (pow. od 4 ha) z obiektami sztuki (za pierwsze dwa) (2)

*Park Miejski im. Gabriela Narutowicza w Lipnie (2)*

Park miejski duży, kultywowany, bez obiektów sztuki\* (za pierwsze dwa) (1)

*brak*

Park miejski mniejszy (powierzchnia od 1-4 ha) z obiektami sztuki\*\* (za pierwszy) (1)

*brak*

**I.H. Szlaki kulturowe:**

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne<sup>46</sup> szlaki turystyczne o znaczeniu<sup>47</sup> międzynarodowym (8)

*brak*

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu krajowym (za pierwsze trzy) (6),

*brak*

Przebiegające przez region materialne lub realne szlaki turystyczne o znaczeniu regionalnym (za pierwsze dwa) (3)

*Kujawsko-Dobrzyńska droga św. Jakuba, Dobrzyń nad Wisłą (3)*

Materialne lub realne szlaki turystyczne w regionie (własne) (za pierwsze trzy) (3)

*brak*

Materialne lub realne szlaki lub trasy w poszczególnych miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (3)

*brak*

Wirtualne szlaki turystyczne<sup>48</sup>, przebiegające przez teren regionu (za pierwsze trzy) (2)

*Kujawsko-Pomorski Szlak Fryderyka Chopina, Kikół (2)*

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)

*brak*

Podziemne trasy turystyczne stale dostępne na terenie regionu (7)

*brak*

Regularna oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem (za pierwsze dwie trasy) (3)

*brak*

Oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem na zamówienie (za pierwsze dwie trasy) (1)

*brak*

Dodatkowe wersje językowe oferty objazdu z przewodnikiem (za dwie pierwsze) (1)

*brak*

**Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:****II.A. Informacja turystyczna:**

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

*brak*

Informacja w językach obcych, (za każdy język do trzech) (1)

*brak*

Przewodnicy miejscy lub terenowi na zamówienie (3)

*brak*

Przewodnicy miejscy lub terenowi, (za każdy język do czterech) (1)

*brak*

Aktualny<sup>49</sup> własny materiał informacyjny wysokiej jakości na temat regionu lub jego miejscowości (ogólnie) (2)

*Lipno, Skępe (2)*

Wersje obcojęzyczne materiału informacyjnego wysokiej jakości (każdy język do trzech) (1)

*brak*

Pozostały\* aktualny materiał informacyjny<sup>50</sup>: (1)

*brak*

Wersje obcojęzyczne pozostałego materiału informacyjnego\* (od dwóch języków) (1)

*brak*

## **II.B. Infrastruktura turystyczna:**

Hotele 5,4,3,2,1-gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane<sup>51</sup> – (za pierwsze dwa obiekty każdej kategorii) (2)

*Zajazd Kama Kowalski\*\*\*, Rumunki Skępskie (2)*

*Osada Popowo\*\*\* (2)*

*Hotel-Restauracja Przystań, Kikół (2)*

*Zajazd Hotel Nova, Skępe (2)*

Istniejąca oferta pakietowa<sup>52</sup> hoteli z usługami turystycznymi (za pierwsze dwie oferty w różnych klasach) (1)

*brak*

Restauracje<sup>53</sup> z autentyczną kuchnią regionalną<sup>54</sup>, (za pierwszy obiekt) (3)

*brak*

Restauracje z autentyczną krajową kuchnią tradycyjną (za pierwszy inny<sup>55</sup> obiekt) (2)

*Zajazd Mihałufka, Skępe (2)*

Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)

*Restauracja Czary-Mary, Lipno (1)*

Dodatkowe punkty za historyczne wnętrza restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)



*brak*

Dodatkowe punkty za ofertę kulturową w restauracji<sup>56</sup> (za pierwsze dwa obiekty) (1)

*brak*

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 22 (za pierwszą) (1)

*Restauracja Czary-Mary, Lipno, do godziny 23 piątek-sobota (1)*

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 24 (za pierwszą) (1)

*brak*

Bistra, bary (za pierwszy obiekt) (1)

*Smażalnia Sielawa, Skepe (1)*

*Bar u Dąbka, Skepe (-)*

Możliwość wynajęcia<sup>57</sup> na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (za pierwsze dwie oferty) (2)

*Powiatowy Zakład Transportu Publicznego w Lipnie (2)*

### **II.C. Infrastruktura komunikacyjna:**

Lotnisko z połączeniami międzynarodowymi w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (1 godzina na dotarcie) (4)

*brak*

Lotnisko z połączeniami krajowymi\* w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (3)

*brak*

Duży dworzec kolejowy<sup>58</sup> na miejscu (za pierwszy) (3)

*brak*

Inny\* dworzec kolejowy<sup>59</sup> na miejscu (za pierwszy) (2)

*brak*

Dworzec autobusowy<sup>60</sup> na miejscu (za pierwszy) (2)

*Dworzec autobusowy Powiatowy Zakład Transportu Publicznego w Lipnie (2)*

Przystanek\* autobusowy<sup>61</sup> na miejscu (za pierwszy) (1)

*Skepe (-)*

Port pasażerski morski<sup>62</sup> na miejscu (za pierwszy) (3)

*brak*

Czynna przystań\* pasażerska morska lub rzeczna (za pierwszą) (1)

*Przeprawa promowa przez Wisłę Stare, Rybitwy -Nieszawa (1)*

Autostrada lub droga szybkiego ruchu w odległości mniej niż 20 km<sup>63</sup> (za pierwsze dwie) (4)

*brak*

Droga ekspresowa lub droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwie) (2)

*DK10 Warszawa-Szczecin (2)*

Inne połączenie\* bez utrudnień dla autokarów (za pierwsze dwa) (1)

*DK67 Lipno-Włocławek (1)*

Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej<sup>64</sup> (2)

*Powiatowy Zakład Transportu Publicznego w Lipnie (2)*

Kursy nocne komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (1)

*brak*

Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)

*Lipno (1)*

Stała oferta powozów, bryczek i inna retro (za pierwszą ofertę) (3)

*brak*

Oferta powozów, bryczek i inna retro na zamówienie (za pierwszą ofertę) \* (1)

*Osada Popowo (1)*

#### **II.D. Promocja turystyczna:**

Samodzielny udział regionu lub wchodzących w jego skład miejscowości, gmin lub obiektów w światowych prestiżowych targach turystycznych (za każde stoisko w roku do trzech) (3)

*brak*

Samodzielny udział regionu lub innych podmiotów (jak wyżej) w krajowych targach turystycznych\* (za każde stoisko do trzech) (2)

*brak*

Wydawanie regularnych publikacji o charakterze promocyjnym (za pierwsze 2 w ostatnim roku) (1)

*brak*

Zorganizowanie podróży/wizyty medialnej<sup>65</sup> w ostatnich 2 latach (2)

*brak*

Zorganizowanie konferencji naukowej lub popularyzacyjnej związanej z turystyką w ciągu ostatniego roku (1)

*brak*

### **Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego:**

#### **III.A. Instytucje Kultury**

Teatr stały<sup>66</sup> (za pierwszy obiekt) (3)

*brak*

Filharmonia na miejscu (3)

*brak*

Stała oferta<sup>67</sup> koncertów muzycznych\* (za pierwszą ofertę) (2)

*brak*

Sezonowa oferta teatralna lub muzyczna\*\* (za pierwsze dwie) (1)

*brak*

Opera na miejscu (2)

*brak*

Teatr muzyczny (operetka, rewia lub musical) na miejscu (za pierwszą ofertę) (2)

*brak*

Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)

*Kino „Nawojka” w Lipnie (2)*

#### **III.B. Atrakcje krajobrazowe:**

Góry ze znakowanymi szlakami turystycznymi na terenie regionu (2)

*brak*

Jeziora (zdatne do kąpieli, dostępne) ze szlakami pieszymi/rowerowymi (pierwszy akwen) (2)

*brak*

Brzeg morski na terenie regionu (3)

*brak*

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)

*Aleja lipowa w Brzeźnie (1)*

*Dęby w Karnkowie (1)*

Wieże widokowe stale dostępne (za pierwsze dwie) (1)

*brak*

Możliwość zamówienia lotu turystycznego nad regionem lub miejscowością (za pierwszą) (3)

*brak*

### **III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna<sup>68</sup>:**

Baseny kryte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt) (2)

*Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Lipnie (2)*

Baseny otwarte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt przy braku basenu krytego) (1)  
*nie dotyczy*

Plaże morskie ogólnodostępne, plaże jeziorne, rzeczne – (za pierwszy obiekt) (2)  
*Jezioro Piaseczyńskie, gm. Wielgie (2)*

Stała oferta kursów językowych<sup>69</sup> ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)  
*Szkoły Językowej i Agencji Tłumaczeń "Future" w Lipnie (2)*

Sezonowa\* oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (1)  
*nie dotyczy*

Stale centra sportowe<sup>70</sup> z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)  
*Dobrzyńskie Centrum Sportu i Turystyki (2)*

Sezonowe\* centra sportowe z oferta ogólnodostępną (za pierwszy obiekt)(1)  
*nie dotyczy*

Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)  
*Stadion Miejski w Lipnie (1)*

Szkoły i szkolenia sportowe ogólnodostępne (jeździeckie, lotnicze, inne) (pierwsze dwa) (1)  
*brak*

Lodowiska ogólnodostępne stałe (za pierwszy obiekt) (2)  
*brak*

Lodowiska sezonowe\* (za pierwszy obiekt) (1)  
*brak*

### **Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:**

#### **IV. A. Instytucje w regionie:**

Obecność uniwersytetu<sup>71</sup> w regionie (za pierwszy) (4)  
*brak*

Obecność innej uczelni wyższej w regionie<sup>72</sup> (za pierwsze dwie) (2)

*brak*

Obecność siedziby władz państwowych<sup>73</sup> (5)

*brak*

Obecność siedziby władz wojewódzkich (2)

*brak*

#### **IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:**

Oficjalne kurorty<sup>74</sup> (za pierwsze trzy miejscowości) (4)

*brak*

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji<sup>75</sup> (punkty za pierwsze dwa obiekty)(2)

*brak*

#### **IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie:** <sup>76</sup>

Regularne<sup>77</sup> organizowanie imprez targowych o przynajmniej krajowym zasięgu (2)

*brak*

Obecność krajowych central wielkich firm<sup>78</sup> w regionie (za pierwsze trzy) (2)

*brak*

Całoroczne centra konferencyjne (za pierwszy obiekt) (3)

*brak*

#### **IV.D. Oferta shoppingu w regionie:**<sup>79</sup>

Galeria zakupów o znaczeniu regionalnym (za pierwszy obiekt) (4) za jeden następny (2)

*brak*

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych z patentem europejskim (za pierwszy obiekt) (2)

*brak*

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych znanych na skalę krajową (za pierwszy obiekt) (1),

*brak*

Deptak handlowy (za pierwszy) (2)

*brak*

**IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów:**<sup>80</sup>

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości

(pierwsze cztery) (1)

*brak***Podsumowanie:****kategoria I: 103**

kategoria II: 58

kategoria III: 20

kategoria IV: 15

Łącznie: 272

Tabela 1. Zestawienie punktacji dla powiatu lipnowskiego w zakresie turystyki kulturowej

<b>Kategoria</b>	<b>Podkategoria</b>	<b>Liczba uzyskanych punktów</b>	<b>Maksymalna liczba punktów</b>
<b>I. Potencjalne cele turystyki kulturowej</b>	<b>I.A Zabytki</b>	<b>55</b>	<b>473</b>
	I.A. a) Obiekty sakralne	30+1	122
	I.A. b) Zamki i pałace	6	108
	I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne	18	140
	I.A. d) Obiekty militarne	0	18
	<b>I.B. Miejsca historyczne lub znaczące</b>	<b>17</b>	<b>168</b>
	I.B. a) Budowle historyczne i monumenty	13	102
	I.B. b) Cmentarze historyczne	4	56
	I.B. c) Budowle współczesne	0	10
	<b>I.C. Pojedyncze dzieła sztuki</b>	<b>0</b>	<b>72</b>
	<b>I.D. Muzea i wystawy</b>	<b>7+2</b>	<b>205</b>
	<b>I.E. Eventy kulturowe</b>	<b>8</b>	150
	<b>I.F. Zakłady przemysłowe z ofertą turystyczną</b>	<b>0</b>	16
	<b>I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza</b>	<b>9</b>	53
<b>I.H. Szlaki kulturowe</b>	<b>5</b>	106	

	<i>RAZEM za kategorię I</i>	<b>103</b>	<b>1243</b>
<b>II. Elementy obsługi turystycznej</b>	II.A. Informacja turystyczna	2	17
	II.B. Infrastruktura turystyczna	15	51
	II.C. Infrastruktura komunikacyjna	10	32
	II.D. Promocja turystyczna	0	20
	<i>RAZEM za kategorię II</i>	<b>24</b>	<b>120</b>
<b>III. Pozostała oferta czasu wolnego</b>	III.A. Instytucje Kultury	2	12
	III.B. Atrakcje krajobrazowe	2	14
	III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna	9	13
	<i>RAZEM za kategorię III</i>	<b>13</b>	<b>39</b>
<b>IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową</b>	IV.A. Instytucje w regionie	0	15
	IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej	0	16
	IV.C. Oferta turystyki biznesowej	0	11
	IV.D. Oferta shoppingu	0	11
	IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów	0	4
	<i>RAZEM za kategorię IV</i>	<b>0</b>	<b>57</b>
<b>SUMA (WSZYSTKIE KATEGORIE)</b>		<b>143</b>	<b>1453</b>

### III. Ocena mikroregionu z punktu widzenia turystyki kulturowej

Powiat lipnowski pod względem powierzchni (nieco ponad 1000 km<sup>2</sup>) i wielkości zaludnienia (około 65 tys. mieszkańców), należy w województwie kujawsko-pomorskim do jednostek terytorialnych średniej wielkości. Leży on we wschodniej jego części, sąsiadując od południowego wschodu z powiatem włocławskim, od północy z powiatami rypińskim, golubsko-dobrzyńskim i toruńskim, zaś od wschodu z powiatami sierpeckim i plockim, należącymi już do woj. mazowieckiego. W klasyfikacji fizycznogeograficznej J. Kondrackiego (1998) powiat lipnowski zajmuje obszar będący częścią Pojezierza Dobrzyńskiego (315.14). Jedynie na zachodzie obejmuje on fragment Kotliny Płockiej (315.35). Dominuje więc tu krajobraz młodoglacjalny, płaskiej a miejscami falistej i pagórkowatej wysoczyzny morenowej na powierzchni której występują dość liczne choć raczej niewielkie jeziora oraz stosunkowo dużą jak na tereny rolnicze lesistością (ponad 20%). Pod względem historyczno-etnograficznym powiat lipnowski położony jest na ziemi dobrzyńskiej a więc zdecydowanie bliższych związków kulturowych należy się tu doszukiwać z Mazowszem niż z Kujawami, mimo iż łącznikiem pomiędzy tymi dwoma regionami był w przeszłości i jest nadal pobliski Włocławek. Generalnie naturalną granicą

powiatu, jak również tej części ziemi dobrzyńskiej od strony zachodniej i południowej od wieków stanowi szeroka dolina Wisły.

Siedzibą władz powiatu i jego największym miastem jest Lipno zamieszkane dziś przez około 14 tys. osób. Ponadto na terenie powiatu znajdują się dwa inne miasta: Dobrzyń nad Wisłą, zamieszkane przez nieco ponad 2 tys. osób oraz Skępe (około 3,5 tys. mieszkańców). W skład powiatu wchodzi również pięć gmin wiejskich: Bobrowniki, Chrostkowo, Kikół, Tłuchowo i Wielgie. Z punktu widzenia przynależności administracyjnej poszczególnych miejscowości sporą ciekawostką stanowi wieś Lisek, która jest enklawą powiatu wrocławskiego na terenie powiatu lipnowskiego.

W wyniku przeprowadzonej waloryzacji turystyczno-kulturowej powiatu lipnowskiego ustalono, że badany mikroregion w najważniejszej dla oceny kategorii I (Potencjalne cele turystyki kulturowej) uzyskał **103 punkty**, co kwalifikuje go co prawda jeszcze do powiatów o **średnim potencjale**, ale uzyskana wartość jest bardzo bliska dolnej granicy ustalonej dla tego typu jednostek (przedział punktowy 100-250). Oznacza to, że niemal każdy przypadek redukcji liczby punktów (np. w wyniku zmniejszenia dostępności turystycznej obiektu czy zaprzestanie organizacji uwzględnionego w formularzu wydarzenia kulturowego) będzie musiał skutkować obniżeniem kategorii a więc uznaniem powiatu lipnowskiego za jednostkę o małym potencjale turystyczno kulturowym (<100pkt). Jednocześnie pojawienie się nowego waloru czy też dopracowanie istniejącej oferty turystycznej raczej nie spowoduje znaczącej poprawy jakościowej a przede wszystkim ilościowej w obrębie posiadanych zasobów i sposobu ich zagospodarowania.

Obszar powiatu lipnowskiego obejmuje znaczącą część ziemi dobrzyńskiej o której słyszał każdy uczeń szkoły podstawowej w kontekście powstania i rozwoju państwa krzyżackiego oraz późniejszych konfliktów zakonu w Królestwie Polskim. Na terenie powiatu znajduje się Dobrzyń nad Wisłą od którego pochodzi nazwa tych ziem, pierwotnie administrowana przez braci dobrzyńskich, mających również swoje ważne miejsce w kanonie historycznym średniowiecznej Polski. Obecność regionu na kartach historii dla tego okresu i czasów późniejszych nie znajduje niestety wyraźniejszego odzwierciedlenia w zachowanych do dziś przejawach materialnego dziedzictwa kulturowego, jak to ma miejsce na przykład w przypadku ziemi chełmińskiej. Cóż z tego, że wszystkie trzy miasta powiatu lokowane były w średniowieczu a jedno z nich, Dobrzyń nad Wisłą, należy nawet do najstarszych



miast w kraju, skoro fakty słabo albo w ogóle ujawniają się we współczesnym układzie urbanistycznym, nie mówiąc już o architekturze. Miastem w latach 1403-1869 były również Bobrowniki, ale również w tym przypadku (za wyjątkiem zamku w ruinie) przekaz historyczny na ogół słabo koresponduje z zastaną na miejscu rzeczywistością.

W prowadzonym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego rejestrze zabytków nieruchomych umieszczono 177 obiektów z powiatu lipnowskiego (stan na 30.08.2021). Najwięcej ich znajduje się na terenach wiejskich gmin Kikół (47) i Dobrzyń nad Wisłą (32). W dalszej kolejności dotyczy to gmin wiejskich Wielgie (24), Lipno (21), Skępe (17) oraz Bobrowniki (14). Deficyt obiektów objętych ochroną konserwatorską zaznacza się za to miastach, Lipnie (7), Skępem (7) a zwłaszcza Dobrzyniu nad Wisłą (4). Do najcenniejszych pod względem historycznym architektonicznym i kulturowym zabytków regionu należą: zespół klasztorny w Wymyślinie, obecnie znajdujący się w granicach administracyjnych Skępego, zespół pałacowy w Kikole oraz ruiny zamku w Bobrownikach. Zostały one wpisane do rejestru jeszcze w latach 50. XX wieku.

Na powyższej liście zdecydowanie dominują pozostałości dziewiętnasto- i dwudziestowiecznych siedzib ziemiańskich, tzn. budynki dworskie lub folwarczne, w tym ostatnim przypadku obiekty przemysłowe, magazynowe i mieszkalne. Spory udział mają tu również pozostałości parków dworskich i innych form zieleni urządzonej towarzyszącym szlacheckim rezydencjom. Bywa, że są one jedynym śladem dawnych założeń dworskich. Potencjał turystyczny wszystkich tych zasobów okazuje się być jednak w rzeczywistości niewielki. Wynika to przede wszystkim z najczęściej stosunkowo niewielkiej wartości architektonicznej obiektów. Bardziej okazałe rezydencje w rodzaju wspomnianego wcześniej pałacu w Kikole, dworu w Jastrzębiu czy pałacu w Dyblinie, stanowią rzadkość. Najczęściej są to dworki o niewielkiej, nawet jak na dzisiejsze standardy, powierzchni zabudowy i kubaturze oraz oszczędnym detalu. Wiele z nich wskutek późniejszych modernizacji i remontów zatraciło swoje pierwotne cechy architektoniczne. Na ogół zresztą reprezentowały one popularny w tej części kraju eklektyzm, typowy dla II połowy XIX wieku i początków wieku XX. Wiele z nich również znajduje się w złym stanie technicznym i estetycznym. Równie istotna z punktu widzenia potencjalnego turysty jest słaba dostępność tych obiektów. Jedynie o ograniczonej dostępności można mówić w przypadku rezydencji, w których mieszczą się dziś placówki oświatowe, jak na

przykład pałac w Dyblinie lub dwór w Zadusznikach. Współcześnie szkoła to z pewnością nie miejsce, które można swobodnie zwiedzać w czasie jej funkcjonowania. Dawne siedziby ziemian często pełnią funkcje budynków mieszkalnych lokatorskich, co również negatywnie odbija się na ich dostępności, a niektóre stanowią własność prywatną a przez co nie są dostępne nawet z zewnątrz dla osób postronnych (np. Kikół, Lubin). Utrata świetności i pierwotnych funkcji pod wpływem gruntownych zmian społeczno-gospodarczych stały się udziałem bezpośredniego otoczenia dworów a więc parków, budynków gospodarczych takich jak spichlerze, obory, chlewnie, młyny, gorzelnie itp. Z drugiej jednak strony wizyta na terenie powiatu lipnowskiego z pewnością może być bardzo pomocna dla zrozumienia problemów jakie współcześnie stwarza tego typu dziedzictwo kulturowe dla ich obecnych właścicieli bądź zarządzających nimi. Łatwo jest oczekiwać od nich przywrócenia dawnej świetności popadającym w ruinę pałacom i dworom, zdecydowanie trudniej wskazać źródło finansowania takich inwestycji oraz podsunąć pomysł na taką adaptację, która zapewniłaby ich rentowną eksploatację.

Drugą pod względem liczebności grupę zabytków stanowią obiekty sakralne. Ale także wśród nich trudno doszukać się więcej niż co najwyżej kilku przypadków, które można by uznać za interesujące na tyle by skłonić turystę do odwiedzenia regionu. Wyjątek stanowi tu niewątpliwie zespół klasztorny w Skępem. Jeszcze do 2016 roku we wsi Brzeźno w gminie Lipno znajdował się barokowy kościół. Został on następnie przeniesiony do skansenu w Kłóbce, będącym oddziałem Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku. Najprawdopodobniej nic już nie uratuje nieczynnego już dziś drewnianego kościoła w Wielgiem, który ze względu na stan techniczny stanowi zagrożenie dla ludzi. Pozostałe w regionie siedemnastowieczne drewniane świątynie, np. w Chrostkowie, Grochowalsku i Ostrowitem, jakkolwiek na ogół stosunkowo ciekawe, trudno uznać za unikalne w skali regionu (województwa). Należy również zwrócić uwagę, że do wnętrza kościołów dostępne jest najczęściej podczas nabożeństw, co trudno uznać za zwiedzanie.

Osobnego omówienia wymaga potencjał turystyczny pozostałości zamku w Bobrownikach, które od 2017 roku stanowią własność gminy i jednocześnie wielki problem. Na stan pozostałości zamku oprócz pozyskiwania średniowiecznego materiału rozbiórkowego do budowy ciechocińskich tężni w I poł. XIX wieku miały również wylewy powodziowe Wisły. Co prawda w latach 80. XX wieku przeprowadzono tu prace mające na celu zabezpieczenie murów i ich częściową

rekonstrukcję, jednak kolejne dekady przyniosły nasilenie dalszej degradacji obiektu. Rozluźnione elementy budujące mury, chylące się ku upadkowi resztki wieży, niehamowany rozwój roślinności ruderalnej - wszystko to spowoduje, że obiekt ten powinien być oglądany jedynie z zewnątrz., o czym zresztą informuje tabliczka przy wyjściu do dawnego zamku. Los zamku dopełni się najprawdopodobniej w przypadku budowy zapory wodnej w Siarzewie, kiedy to ustabilizowany zostanie wysoki poziom Wisły, dotychczas występujący okazjonalnie.

Dzieje obszaru obecnego powiatu lipnowskiego oprócz ludności rdzennie polskiej tworzyły również inne grupy etniczne, przede wszystkim Żydzi (głównie w miastach) oraz olędrzy (tereny w dolinach rzek). Materialne świadectwa ich obecności są co prawda stosunkowo liczne ale bardzo nieczytelne. Najliczniejsze są cmentarze ewangelickie (np. w gminach Bobrowniki, Kikół i Skępe), zwykle jednak w znacznym stopniu zniszczone i zaniedbane. Pomimo ogromnych zmian demograficznych podczas II wojny światowej oraz krótko po jej zakończeniu do dziś wokół kościoła Świętej Trójcy Lipnie funkcjonuje parafia ewangelicko-augsburska.

Organizowane na terenie powiatu lipnowskiego wydarzenia (eventy) kulturowe to zdecydowanie przedsięwzięcia skierowane do miejscowego uczestnika. To oczywiście nie zarzut, tym niemniej mało prawdopodobne aby w ten sposób można było przyciągnąć uwagę turysty spoza powiatu. Dominują tu imprezy o charakterze festynów, spotkania literackie, koncerty muzyki rozrywkowej czy też uroczystości okolicznościowe, głównie patriotyczne. Na tym tle wyróżniają się nieco Rockowe Pożegnanie Lata "Lipa" oraz Zawody w Powożeniu Zaprzęgami Parokonnymi, imprezy o większym niż przeciętnie zasięgu oddziaływania. W formularzu waloryzacyjnym nie uwzględniono za to Zlotu Pojazdów Militarnych i Terenowych, jako wydarzenia zorganizowanego po raz pierwszy dopiero w 2020 roku. Jej potencjał turystyczny wydaje się być jednak dość ograniczony, W województwie kujawsko-pomorskim w ciągu roku odbywa się przynajmniej kilka tego typu imprez rozwijanych na bazie przystosowanych do zwiedzania obiektów militarnych, których to w powiecie lipnowskim brak.

Powiat lipnowski cechuje stosunkowo słaba dostępność komunikacyjna, ponieważ w wyniku zmian dokonujących się w ostatnich dekadach w sieci transportowej w Polsce, znalazł się on na uboczu najbardziej uczęszczanych arterii. Intensywny ruch samochodowy w regionie jaki w przeszłości odbywał się drogą krajową nr 10, łączącą Pomorze z aglomeracją warszawską, przeniósł się na

Autostradę Bursztynową A1. Dla kierowców oznacza to co prawda nadłożenie drogi, ale jednocześnie zwiększa bezpieczeństwo i komfort podróży. Przez obszar powiatu przebiega również droga krajowa nr 67 (Włocławek – Lipno) oraz pięć dróg rangi wojewódzkiej. W 2020 roku ze względu na pandemię zawieszono ruch pasażerski na linii kolejowej nr 27 relacji Toruń-Sierpc, przebiegającej przez Lipno i Skepe. Połączenie to nie zostało wznowione do dziś.

W dużej mierze konsekwencją niedostatku bardziej rozpoznawalnych atrakcji turystycznych o co najmniej regionalnym zasięgu oddziaływania i komunikacyjne wykluczenie jest słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna na obszarze powiatu lipnowskiego. Obiekty hotelowe są tu nieliczne, nastawione przede wszystkim na podróżnych przejeżdżających przez teren powiatu drogą krajową nr 10 oraz imprezy okolicznościowe organizowane przez mieszkańców. Podobnie sytuacja przedstawia się w przypadku większych lokali gastronomicznych, mających charakter zajazdów. Ofertę noclegową uzupełniają gospodarstwa agroturystyczne i inne kwatery prywatne, najczęściej dysponujące 1-2 pokojami do wynajęcia.

#### IV. Postulaty dotyczące rozwijania turystyki kulturowej

Należy przyjąć, że oceniany mikroregion w zasadzie nie posiada potencjalnych możliwości rozwoju w dziedzinie turystyki kulturowej i powinien skupić swoje ewentualne wysiłki raczej na innych rodzajach turystyki. Może to być na przykład turystyka nastawiona na wypoczynek, której to formie sprzyja obecność stosunkowo czystych jezior w powiecie i jego znaczna leśność. W tym ujęciu lokalne atrakcje turystyczne stanowić mogą element krajoznawczy urozmaicający tego typu pobyt.

Faktem jest, że region boryka się z problemami zupełnie elementarnymi. Wśród powiatów woj. kujawsko-pomorskiego zajmuje on jedno z ostatnich lokat pod względem dochodów własnych budżetu, skuteczności w pozyskiwaniu środków unijnych, wskaźnika przedsiębiorczości (liczba przedsiębiorstw w rejestrze REGON), czy wskaźnika bezrobocia. Mimo tych trudności władze powiatu nie powinny programowo rezygnować z aktywności mającej na celu ochronę i promowanie miejscowego dziedzictwa kulturowego i historycznego, jeśli nie dla przyjezdnych to przynajmniej dla mieszkańców regionu. W tym kontekście ważne podtrzymywanie i rozwijanie są relacje partnerskie z jednostkami samorządowymi i organizacjami pozarządowymi z obszaru całej ziemi dobrzyńskiej, której integralną częścią jest i pozostanie powiat lipnowski.

Co prawda dziś okoliczności temu nie sprzyjają, ale należy się liczyć z tym, że w przyszłości do zagospodarowania turystycznego przez miejscowy samorząd będzie potencjał związany z Lechem Wałęsą i Leszkiem Balcerowiczem, który odegrali kluczową rolę podczas przemian ustrojowych w latach 80. XX wieku a więc odznaczyli się w najnowszej historii naszej części Europy. Oczywiście dokonania z których są znani w kraju i za granicą miały miejsce poza obszarem powiatu lipnowskiego, tym niemniej miejsce urodzenia (Popowo w przypadku L.Wałęsy i Lipno w przypadku L.Balcerowicza) stanowi obiektywnie znaczący punkt w biografii tych osób. Mając na uwadze powyższe, warto już dziś rozpocząć gromadzenie pamiątek, ustnych relacji i innych materiałów, które mogą stać się podstawą do stworzenia tematycznych ekspozycji. Czynności te zwykle nie tyle wymagają nakładów finansowych (o co w regionie zapewne trudne), co chęci i zaangażowania miejscowych regionalistów. Z lipnianką Apolonią Chałupiec bardziej znaną jako Pola Negri taki projekt zakończył się powodzeniem.

#### V. Powiat lipnowski jako destynacja turystyki kulturowej

Biorąc pod uwagę szczegółowe uzasadnienie wyników przeprowadzonej waloryzacji powiatu lipnowskiego, będącej jednocześnie próbą usystematyzowania jego zasobów kulturowo-turystycznych stwierdzono, że mikroregion raczej nie może stanowić samodzielnego celu turystyki kulturowej dla szerszego grona uczestników ruchu turystycznego. Natomiast może i powinien być on brany pod uwagę w przypadku wizyt turystyczno-kulturowych w jednostkach sąsiednich, w kontekście turystyki dziedzictwa kulturowego oraz turystyki religijnej, będąc elementem programu podróży objazdowych, lub celem jednodniowych wycieczek. Na pierwszy plan wysuwają się podróże kulturowe po ziemi dobrzyńskiej, które uznać należy za niekompletne bez odwiedzenia chociażby Dobrzynia nad Wisłą i ruin zamku w Bobrownikach. Z kolei turyści zainteresowani spuścizną Polski ziemiańskiej odnajdą w powiecie lipnowskim cały wachlarz wariatów stopnia ich adaptacji we współczesnych realiach społeczno-ekonomicznych. Ponadto w regionie istnieją względnie dobre warunki do uprawiania turystyki pątniczej, której celem mogą być sanktuaria w Skępem i Konotopiu oraz świeżo wytyczony dobrzyński odcinek szlaku św. Jakuba.

**Bibliografia:**

- Błachowski A. 2014, Ziemia Dobrzyńska : szlak architektury drewnianej, Polskie Wydawnictwo Reklamowe, Toruń
- Budkiewicz M., Grubecka I., Kostecka D. 2016, Lipno: małe miasto wielkich ludzi, Wydawnictwo Duszpasterstwa Rolników, Lipno
- Dębczyńska-Wróblewska M. 2014, Miasto i gmina Dobrzyń nad Wisłą : informator turystyczny, Polskie Wydawnictwa Reklamowe, Toruń
- Kondracki J. 1998, Geografia regionalna Polski, PWN, Warszawa
- Koszytkowski J. 2018, Wielgie i okolice na Ziemi Dobrzyńskiej: materiały do dziejów, Wszechnica Edukacyjna i Wydawnicza Verbum, Piaseczno-Wielgie
- Kowalski A., Waszak T. 2001, Powiat lipnowski, Polskie Wydawnictwo Rolnicze, Toruń
- Krajewski M. 2018, Powiat Lipnowski: materiały monograficzne i albumowe: na 100-lecie odzyskania niepodległości, Wszechnica Edukacyjna i Wydawnicza Verbum Wydawca, Brodnica-Lipno
- Lemke E. 2021, Powiat lipnowski, Agencja Reklamowo-Wydawnicza Artstudio, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Bydgoszcz
- Specjalski R. 2003, Bobrowniki – gmina, Dziewiętnastowieczne Opisy Miejscowości Powiatu Lipnowskiego, 1, nakł. aut., Włocławek
- Twardowski Ł. 2015, Rola Wisły jako rzeki granicznej na tle historycznych podziałów kraju i jej znaczenie w aktualnym podziale administracyjnym, Studia z Geografii Politycznej i Historycznej, Vol.4 (4), 221-252
- [www.atlas.kujawsko-pomorskie.pl](http://www.atlas.kujawsko-pomorskie.pl)
- [www.bydgoszcz.stat.gov.pl](http://www.bydgoszcz.stat.gov.pl)
- [www.lapidaria.wikidot.com/lipnowski](http://www.lapidaria.wikidot.com/lipnowski)
- [www.lipnowski.powiat.pl](http://www.lipnowski.powiat.pl)
- [www.polanegri.pl](http://www.polanegri.pl)
- [www.polskaniezwykla.pl](http://www.polskaniezwykla.pl)
- [www.polskiezabytki.pl](http://www.polskiezabytki.pl)
- [www.szafarnia.art.pl](http://www.szafarnia.art.pl)
- [www.torun.wkz.gov.pl](http://www.torun.wkz.gov.pl)
- [www.wloclawek.luteranie.pl](http://www.wloclawek.luteranie.pl)
- [www.zamkipolskie.com](http://www.zamkipolskie.com)